

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การบริหารองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ (Public Sector) หรือองค์การภาคธุรกิจ เอกชน (Private Sector) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่องค์การกำหนด ผู้บริหารต้องอาศัย การตัดสินใจและต้องให้ความสำคัญต่อทรัพยากรการบริหารและวิธีการจัดการ (Method) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหรือบุคลากรจัดว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ มีคุณค่าและมีผลต่อการ สร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันและความสำเร็จขององค์การมากที่สุด (ประจักษ์ บัวผัน, 2553, หน้า 11) ประกอบกับภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีที่นำสมัยของโลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นเหตุให้องค์การต่าง ๆ เกิดการแข่งขัน เพื่อต้องปรับตัวให้อยู่รอดและ การพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะการพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างระบบทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยเน้นกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้บุคลากร มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะ รวมถึงทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อองค์การ และความผูกพันต่อ องค์การ (Organizational Commitment) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสามารถช่วยให้องค์การประสบ ความสำเร็จและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน อันเป็นสิ่งที่ผู้บริหารองค์การทุกองค์การควรตระหนักและให้ ความสำคัญอย่างยิ่ง (ปราชญา กล้าผจญ และพอลดา บุตรสุทธิวงศ์, 2550, หน้า 22)

ความผูกพันของครูหรือบุคลากรที่มีต่อองค์การ (Teachers' Commitment to Organization) เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ จะเห็นได้จาก องค์การที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) เช่น รางวัลคุณภาพการ บริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) รางวัลคุณภาพ แห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) และโรงเรียนมาตรฐานสากล (Standard World Class School) ต่างก็มีองค์ประกอบความผูกพันของครูหรือบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือ ความเป็นเลิศขององค์การ

สำหรับสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์การที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ก็จำเป็นต้องอาศัยบุคลากร ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร และครูที่มีความผูกพันต่อองค์การด้วยเช่นกัน โดยการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความผูกพันของครูเป็นตัวชี้วัด

การทำงานในเมืองและชนบท และปัญหาวัฒนธรรมสถานศึกษา ที่บุคลากรบางคนไม่สามารถปรับ ตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่มีการปลูกฝังมานาน (รุ่งโรจน์ อรรถานิติ, 2554, หน้า 11 – 17)

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในการบริหารจัดการสถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกันใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านความพร้อมทางปัจจัยของสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, หน้า 8) โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อมูลระบุว่า จำนวนข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด (เออร์ลี่ไทร์) ในปีงบประมาณ 2555 มีผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 8,807 คน และในปีงบประมาณ 2556 มีผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 10,115 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556, หน้า 5) และจากรายงานสรุปผลโครงการย้ายครูคืนถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีงบประมาณ 2555 มีข้าราชการครูขอย้ายคืนถิ่น จำนวน 20,717 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555, หน้า 7)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานผลการย้ายข้าราชการครูในแต่ละปี พบว่า ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามีข้าราชการครูได้รับการพิจารณาให้ย้ายตามคำร้องขอย้าย ในปีงบประมาณ 2555 เฉลี่ย จำนวน 137 คน ต่อเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555, หน้า 10) รวมถึง ผลการวิจัยครั้งล่าสุดของบริษัท เดลคาร์เนกี (ประเทศไทย) ปี 2556 พบว่า 71% ของบุคลากรโดยเฉลี่ยทั่วโลกไม่มีความผูกพันต่อองค์กร และบุคลากรเหล่านั้นจะตัดสินใจย้าย ลาออกและเปลี่ยนงานทันทีถ้ามีโอกาสที่ดีกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบุคลากรทั่วโลกมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับต่ำ (ปรียกร มิมะพันธุ์, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยนิษฐธีรีย หิริโอดีปปะ (2553, หน้า 64) กล่าวไว้ว่า ปัญหาความผูกพันของครูในสถานศึกษา คือ ครูไม่มีความภาคภูมิใจและไม่ห่วงใยในสถานศึกษา ครูไม่เต็มใจ ไม่ทุ่มเท ที่จะทำงานเพื่อความก้าวหน้า และประโยชน์ของสถานศึกษา โมบลิ (Mobly, 1982, pp. 15 –34 อ้างอิงใน วิไลรัตน์ คันธวัฒน์, 2550, หน้า 19 - 21) กล่าวไว้ว่า การโอนย้ายจะก่อให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อสถานศึกษาหลายอย่าง เช่น ความสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม การสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานไป ขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ยังคงอยู่ในสถานศึกษาลดลงและการที่เปลี่ยนบุคลากรมาปฏิบัติงานแทนอาจไม่ตรงความสามารถหรือความถนัดและสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานศึกษาได้ นอกจากนี้ นี้ยังเกิดผลกระทบต่อบุคลากร เช่น ทำให้บุคลากรที่

ยังคงอยู่หาสาเหตุที่จะย้ายหรือออกจากสถานศึกษา บุคลากรที่ออกไปอาจสูญเสียประโยชน์บางอย่างที่สมควรได้รับและอาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในงานใหม่ได้ รวมถึง วิทธีย์และ คอเปอร์ (Withey and Cooper, 1989, pp. 521 - 539) กล่าวว่าไว้ว่า การที่บุคลากรขาดความผูกพันต่อสถานศึกษาจะส่งผลในแง่ลบกับสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะก่อให้เกิดการละเลยเพิกเฉย เกิดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติหน้าที่และไม่ทุ่มเทเพื่อสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่าสัญญาณการโยกย้าย หรือการลาออกจากราชการก่อนกำหนด เป็นสิ่งที่บ่งชี้ประการหนึ่งของการขาดความผูกพันของครูที่มีต่อสถานศึกษา และวิชาชีพครู อย่างไรก็ตาม ในระบบการบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน การศึกษาของประเทศไทย สาเหตุของการโยกย้ายของครูอาจมีสาเหตุอื่น เช่น การย้ายกลับภูมิลำเนา การย้ายติดตามคู่สมรส และการย้ายสถานศึกษามายังสถานศึกษาที่มีความพร้อม ใกล้เคียงความเจริญ การคมนาคมสะดวก รวมทั้งการย้ายเพื่อดูแลบิดา มารดา บุตร และธิดา (วิไลรัตน์ คันธาวัดน์, 2550) อย่างไรก็ตามแม้ว่าสถานศึกษาจะมีครูโยกย้ายหรือลาออกก่อนกำหนดไปบ้าง ทั้งที่เกิดจากสาเหตุของการขาดความผูกพันต่อสถานศึกษา และวิชาชีพครู หรืออาจจะไม่เกี่ยวข้องก็ตาม สถานศึกษาควรจะเป็นหน่วยงานหรือองค์การที่ควรมีการเสริมสร้างและพัฒนาให้ครูมีความผูกพันต่อสถานศึกษาได้ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่ครูจะปฏิบัติงานให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและทำหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติงาน ภายในสถานศึกษาโดยเฉพาะหน้าที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันของครูในสถานศึกษา พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมาก ทั้งงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ โดยงานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาความผูกพันของครูในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูและมีจำนวนใกล้เคียงกับการศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของครู ซึ่งงานวิจัยในลักษณะหลังนี้ก็จะพบในงานวิจัยต่างประเทศด้วยเช่นกัน โดยยังไม่พบประเด็นที่ชัดเจน เกี่ยวกับแนวทางและวิธีการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา

ด้วยความสำคัญของความผูกพันของครูที่มีต่อความสำเร็จของสถานศึกษา สภาพปัญหาเกี่ยวกับความผูกพันของครูในสถานศึกษา ประกอบกับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มุ่งเน้นการศึกษาถึงระดับความผูกพันของครูโดยตรง และการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันของครู แต่ยังคงขาดการศึกษานำปัจจัยดังกล่าวมาเสริมสร้างความผูกพันของครูที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เนื่องจากมีจำนวนสถานศึกษา มากที่สุด และมีอัตราการโยกย้ายมากกว่าสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้สถานศึกษา

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข มีความรักความห่วงใย มีความผูกพัน และมีความพึงพอใจที่จะอยู่ร่วมพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. ความผูกพันของครูมีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอย่างไร
2. รูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อย่างไร หากจะนำไปใช้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จุดมุ่งหมายหลัก

เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. ผลการวิจัยจะทำให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับสถานศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยมาศึกษาและกำหนดเป็นแนวนโยบาย และแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดร่วมกันเสริมสร้างความผูกพันของครู รวมทั้งผ่อนคลาย หรือลดอุปสรรคของปัจจัยที่เกิดจากเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยประยุกต์ตามขั้นตอนของการวิจัย และพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การศึกษาองค์ประกอบของความผูกพัน และแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกความผูกพันของครูเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความผูกพันของครูต่อสถานศึกษา 2) ความผูกพันของครูต่อนักเรียน และ 3) ความผูกพันของครูต่อวิชาชีพ และแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครู จำแนกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับองค์การ 2) ระดับกลุ่ม 3) ระดับบุคคล

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลเป็นเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งใน และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ 1) องค์ประกอบความผูกพันของครู และ 2) แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครู ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของครู แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ ระบบทางสังคม การพัฒนาองค์การที่มีประสิทธิผล และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงวิธีการเสริมสร้างความผูกพันของครู

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาเป็นองค์ประกอบความผูกพันของครูในสถานศึกษาครู 3 องค์ประกอบ และแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา 3 ระดับ ที่เป็นผลมาจากขั้นที่ 1.1 และนำมากำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

2.1 ผู้เชี่ยวชาญในสถาบันระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านจัดการศึกษา การบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

2.2 ผู้บริหารการศึกษาระดับสูง จำนวน 2 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน จำนวน 6 แห่ง จำนวน 12 คน ที่มีการสร้างความผูกพันของบุคลากรจนส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ความสำเร็จและความมีชื่อเสียงของสถานศึกษา โดยพิจารณาจาก 1) มีกระบวนการสร้างและสังมวัฒนธรรมการปฏิบัติงานร่วมกันที่เน้นความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์การซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการสืบสานอย่างต่อเนื่องมากกว่า 5 ปี และ 2) เป็นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงด้านการพัฒนาผู้เรียนและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบความผูกพันของครู และแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย ผลการศึกษารายบุคคล และแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มายกร่างรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งสรุปเป็น 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบ ความผูกพันของครู และองค์ประกอบ การเสริมสร้างความผูกพันของครู

2. ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในเบื้องต้นของรูปแบบและการใช้ภาษา

3. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหา ได้แก่ ร่างรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันระดับอุดมศึกษา ที่เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 คน

2.2 ผู้บริหารการศึกษาระดับสูงที่เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 2 คน

2.3 ศึกษานิตเทศกัซึ่งทำหน้าที่นิตเทศ ติตตาม ประเมินผลสถานศึกษา ที่เชี่ยวชาญ ทางด้านการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 1 คน

2.4 ผู้บริหารโรงเรียนจากสถานศึกษาของรัฐและเอกชน จำนวน 3 แห่ง ที่มีการสร้าง ความผูกพันของบุคลากรจนส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ความสำเร็จและ ความมีชื่อเสียงของสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยพิจารณาจาก 1) การมีกระบวนการสร้างและ สังสมวัฒนธรรมการปฏิบัติงานร่วมกันที่เน้นความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จนเกิดเป็น วัฒนธรรมองค์การซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการ สืบสานอย่างต่อเนื่องมากกว่า 5 ปี และ 2) เป็นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียง ด้านการพัฒนาผู้เรียนและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้าง ความผูกพันของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหา ได้แก่ รูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีองค์ประกอบความผูกพันของครูในสถานศึกษา 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ความผูกพันของครูต่อสถานศึกษา 2) ความผูกพันของครูต่อนักเรียน 3) ความผูกพันของครูต่อวิชาชีพ 4) ความผูกพันของครูต่อชุมชน และมีองค์ประกอบการเสริมสร้าง ความผูกพันของครูในสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับองค์การ 2) ระดับกลุ่ม และ 3) ระดับบุคคล

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู จำนวน 60 คน ที่ร่วม ในการประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ สถานศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 20 คน และครูในสถานศึกษาระดับประถม จำนวน 20 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 10 คน และครูใน สถานศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบ เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความผูกพันของครู** หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติเชิงบวกของครูในลักษณะความเต็มใจ เชื่อมั่นและรักต่อสถานศึกษา นักเรียน วิชาชีพครู และชุมชน ก่อให้เกิดพฤติกรรมของการอุทิศแรงกาย แรงใจ สติปัญญา เวลา และทรัพย์สิน ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างเต็มที่

2. **แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครู** หมายถึง แนวการดำเนินงาน และขั้นตอนการเสริมสร้างความผูกพันของครูที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะดำเนินการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

3. **รูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครู** หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบความผูกพันของครูในสถานศึกษา และ 2) องค์ประกอบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา ซึ่งใช้ทฤษฎีระบบทางสังคม (Social System Theory) ทฤษฎีพฤติกรรมองค์การ (Organization Behavior) และการสังเคราะห์แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของครู มากำหนดกรอบแนวคิดหลักในการกำหนดองค์ประกอบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษาซึ่งจำแนกเป็น แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครู 3 ระดับ คือ ระดับองค์การ ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล โดยทุกระดับส่งผลซึ่งกันและกัน มีการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากรด้วยการยอมรับ เชื่อมั่นและไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นตัวเชื่อมแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูทั้ง 3 ระดับ

4. **องค์ประกอบความผูกพันของครู** หมายถึง ส่วนประกอบของความผูกพันของครูในสถานศึกษา ซึ่งมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ความผูกพันของครูต่อสถานศึกษา 2) ความผูกพันของครูต่อนักเรียน 3) ความผูกพันของครูต่อวิชาชีพ และ 4) ความผูกพันของครูต่อชุมชน

5. **ความผูกพันของครูต่อสถานศึกษา** หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติเชิงบวกของครูที่มีต่อสถานศึกษาแสดงออกในลักษณะของความเชื่อมั่น ความเต็มใจและความรักความห่วงใยต่อสถานศึกษามี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเชื่อมั่น 2) ด้านความเต็มใจ 3) ด้านความรักและความปรารถนาดี

6. **ความผูกพันของครูต่อนักเรียน** หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติเชิงบวกของครูที่มีต่อนักเรียนที่แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย การดูแลเอาใจใส่นักเรียน อยากเห็นความสำเร็จของนักเรียน มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเป็นแบบอย่างและการอุทิศตน 2) ด้านการช่วยเหลือและพัฒนานักเรียน 3) ด้านการเข้าใจหลักสูตรและการสอน 4) ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน

7. **ความผูกพันของครูต่อวิชาชีพ** หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติเชิงบวกของครูที่มีต่อวิชาชีพ เป็นความรู้สึกเต็มใจที่จะอยู่ภายใต้วิชาชีพ มีความรักต่อวิชาชีพ แสดงให้เห็นถึงการทุ่มเทแรงกายแรงใจในการสอนตลอดเวลาที่อยู่ในวิชาชีพ แสดงถึงการมีระเบียบวินัย และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มี 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความภูมิใจในวิชาชีพ 2) ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายวิชาชีพ 3) ด้านการพัฒนาวิชาชีพ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในเครือข่ายวิชาชีพ

8. **ความผูกพันของครูต่อชุมชน** หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติเชิงบวกของครูที่มีต่อชุมชน แสดงถึงความชื่นชมยินดีกับชุมชน การช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การติดต่อประสานงานและให้บริการแก่ชุมชน มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการร่วมงานและกิจกรรมชุมชน 2) ด้านการร่วมพัฒนาชุมชน 3) ด้านการให้บริการชุมชน

9. **องค์ประกอบที่เสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา** หมายถึง แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษาซึ่งเป็นแนวดำเนินงาน และขั้นตอนการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา โดยจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับองค์การ ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล

10. **ระดับองค์การ** หมายถึง แนวดำเนินการและขั้นตอนการเสริมสร้างความผูกพันของครูในการบริหารองค์การ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์

11. **ระดับกลุ่ม** หมายถึง แนวดำเนินการและขั้นตอนการเสริมสร้างความผูกพันของครูในการพัฒนาทีมงาน การสื่อสารหลายทาง และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

12. **ระดับบุคคล** หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ส่งเสริมความผูกพันของครู โดยคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จะแสดงออกด้านการเป็นแบบอย่าง และการแสดงบทบาทต่อครู ต่อทีมงาน ต่อการบริหารงาน และต่อชุมชน ส่วนคุณลักษณะและพฤติกรรมของครู จะแสดงออกด้านความเชื่อ อุดมการณ์ การเป็นแบบอย่าง และการแสดงบทบาทของการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และบทบาทความร่วมมือ

13. **ความเหมาะสมของรูปแบบฯ** หมายถึง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความสอดคล้อง และความถูกต้องของแนวคิดทฤษฎี กับรายละเอียดของ

องค์ประกอบความผูกพันของครูในสถานศึกษา และองค์ประกอบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา

14. **ความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ** หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการนำรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาไปใช้ โดยมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เหมาะสมกับสภาพบริบทยอมรับและนำไปปฏิบัติ และเห็นผลได้อย่างชัดเจน

15. **ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ** หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ที่มีต่อการนำรูปแบบการเสริมสร้างความผูกพันของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาไปใช้ แล้วสามารถสร้าง และ/หรือเพิ่มความผูกพันของครูที่มีต่อสถานศึกษา นักเรียน วิชาชีพ และชุมชนได้

16. **ครู** หมายถึง ผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

17. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทำหน้าที่บริหารจัดการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

18. **สถานศึกษา** หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

19. **สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา** หมายถึง หน่วยงานทางราชการ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่รับผิดชอบ ดูแล กำกับ และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา